

ประชุมถอดบทเรียนงานเภสัชกรรมปฐมภูมิ
“เภสัชกรรมปฐมภูมิ: จากความร่วมมือสู่ความสำเร็จ”

24 – 25 มีนาคม 2559
 ณ โรงแรมมารี แอร์พอร์ต ดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

หมวด

เภสัชศาสตร์ศึกษา

ชุมชนเล็กกลางเมืองใหญ่

ชื่อเจ้าของผลงาน ภก.ฤชฎาตनुเดช วงศ์เวชวิวัฒน์

หน่วยงาน คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

การติดต่อ E-mail: kridsada_mild@hotmail.com

บ่ายวันหนึ่งท่ามกลางความวุ่นวายในกรุงเทพมหานคร ผมและนักศึกษาอีกกว่า 10 ชีวิต กำลังเร่งรีบเดินทางออกจากมหาวิทยาลัยมุ่งหน้าสู่โรงเรียนวัดโคกอนซึ่งตั้งอยู่ระแวกเดียวกันกับมหาวิทยาลัยสยาม สถานที่ที่เราได้นัดหมายกับ “พี่ป้อม” ผู้นำชุมชนกัลปพฤกษ์หมู่ 4 เอาไว้ ครั้งนี้ไม่ใช่ครั้งแรกที่พวกเราได้นัดพบกัน แต่เป็นครั้งแรกที่พวกเรามาช้ากว่าเวลาที่นัดหมาย บ่ายโมงยี่สิบนาทีพวกเราเดินทางถึงโรงเรียน พี่ป้อมหญิงแกร่งร่างเล็กนั่งรอพวกเราอยู่ที่ศาลาหน้าโรงเรียน “สวัสดีครับพี่ป้อม ขอโทษนะครับวันนี้มาสายพี่ป้อมรอนานไหมครับ” ผมทักทายพลางทำท่ารู้สึกผิดอย่างมาก “ไม่จะ รอแป๊ปปเดียว ยี่สิบนาทีเอง” พี่ป้อมตอบคำถามพร้อมกับยิ้มทักทาย แต่คำตอบนั้นทำให้ผมจำมาจนถึงทุกวันนี้

ผมเพิ่งจะได้รู้จักกับพี่ป้อมได้ไม่เกินสามเดือนที่ผ่านมา เหตุที่ทำให้เราได้ร่วมงานกันเพราะผมเป็นอาจารย์ประจำกลุ่มพานักศึกษาลงชุมชนร่วมกับอาจารย์เอกเพื่อนของผมเอง ในการทำบูรณาการความรู้ของนักศึกษาเภสัชศาสตร์ชั้นปีที่ 3 ซึ่งจะต้องไปเสาะแสวงหากรณีศึกษาในชุมชนมานำเสนอในห้องเรียน วันนั้นก็เช่นกันที่เราได้มาลงชุมชนโดยมีพี่ป้อมทำหน้าที่พาพวกเราไปพบกับสมาชิกในชุมชนที่มีปัญหาด้านสุขภาพหลากหลายปัญหาที่เราได้พบปะพูดคุย ความคิดแรกเริ่มของผมกับนักศึกษาก็คงจะเหมือนกันอยู่อย่างหนึ่งคือเมื่อสิ้นภาคการศึกษาก็คงเป็นอิสระจากการลงชุมชนแล้ว ไม่ต้องมาเดินลุยในชุมชนอีกแล้ว แต่เมื่อเราได้มาลงชุมชนและทำงานร่วมกับพี่ป้อมและผู้นำชุมชนท่านอื่นรวมถึงสมาชิกในชุมชนหลายต่อหลายคนมันทำให้เรารู้สึกว่าความคิดเราเริ่มเปลี่ยนไป

ระหว่างที่พวกเรากำลังเดินบนทางเดิน คสล. (คอนกรีตเสริมเหล็ก) ไปยังบ้านของสมาชิกที่พี่ป้อมจะพาเราไปในวันนี้ พี่ป้อมก็บ่นถึงปัญหาน้ำเสียในชุมชนพรางมองไปที่คูน้ำข้างทางเดิน ปัญหานี้เป็นปัญหาที่ผมกับนักศึกษาทราบดี เพราะพี่ป้อมเคยพูดถึงให้พวกเราได้ฟังหลายครั้งแล้ว วันนั้นก็เช่นกันพี่ป้อมปรึกษาผมว่าจะมีทางแก้ปัญหาน้ำเสียในชุมชนได้อย่างไร ผมก็แอบคิดในใจว่าจริงๆพี่ป้อมแกก็รู้อยู่แล้วว่าต้นเหตุคืออะไร เรื่องนี้ต้องย้อนกลับไปเมื่อ 2-3 ครั้งที่ผ่านมาที่พวกเราได้มาลงชุมชนกันพี่ป้อมเล่าว่า ปัญหาน้ำเสียในชุมชนมาจาก 2 สาเหตุหลักคือ น้ำเสียที่โครงการคอนโดมิเนียมที่สร้างติดกันชุมชนแอบปล่อยออกมาโดยไม่ผ่านการบำบัดและอีกสาเหตุหนึ่งก็คือ น้ำเสียจากขยะที่คนในชุมชนทิ้งลงคูน้ำ ปัจจุบันสาเหตุแรกถูกแก้เรียบร้อยแล้วด้วยการที่คนในชุมชนร่วมมือกันเทปูนปิดท่อระบายน้ำจากคอนโดมิเนียม หลังจากผ่านการพูดคุยกับเจ้าของโครงการ

มาแล้วนับครั้งไม่ถ้วนแต่ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ พี่ป้อมเคยเล่าถึงการแก้ปัญหาคอนโดมิเนียมปล่อยน้ำเสียว่า แกเคยบุกไปถึงสำนักงานเขต บุกไปคุยกับผู้จัดการคอนโดมิเนียม แต่น้ำเสียนั้นจะหยุดปล่อยแค่ 2-3 วันหลังจากทำการพูดคุย หลังจากนั้นก็จะกลับมาเป็นเหมือนเดิม ล่าสุดพี่ป้อมเล่าว่าไปคุยกับผู้จัดการพร้อมผู้อำนวยการสำนักงานเขตมา แต่สุดท้ายหลังจากการเจรจาวันต่อมาก็มีการปล่อยน้ำเสียออกมาเหมือนเดิมโดยแอบปล่อยมาตอนตี 5 สมาชิกในชุมชนที่พบเห็นจึงโทรศัพท์แจ้งพี่ป้อม เหตุการณ์ครั้งนั้นเป็นเสมือนจุดแตกหักที่ทำให้คนในชุมชนตกลงกันว่าจะต้องปิดทางระบายน้ำจากคอนโดมิเนียม สมาชิกในชุมชนจึงลงขันรวมเงินกันเองแล้วซื้อปูนมาเทปิดท่อระบายน้ำเสีย

“อาจารย์มายด์” พี่ป้อมเรียกผมให้หลุดออกจากห้วงของความคิดพร้อมชี้ให้ดูขยะที่ลอยอยู่ในคูน้ำ แล้วพูดว่า “พี่ยังคิดไม่ออกว่าจะแก้นิสัยคนมันง่ายได้อย่างไร” ผมได้แต่ยิ้มอย่างหมดหวังและนึกในใจว่านั่นมันเป็นปัญหาระดับชาติเลยก็ว่าได้ แต่ถึงแม้พี่ป้อมจะบอกว่าคิดไม่ออกเท่าที่ผมจำได้พี่ป้อมแกก็เคยได้ลองแก้ปัญหาขึ้นมาแล้ว เมื่อครั้งก่อนที่มาลงชุมชนพี่ป้อมเล่าให้ผมฟังเองว่าแกเคยประกาศเสียงตามสายในชุมชนว่าห้ามทิ้งขยะลงคูน้ำ หากมีผู้พบเห็นให้ถ่ายรูปแล้วส่งมาให้พี่ป้อม แล้วพี่ป้อมก็ชูว่าจะประจาน แต่วิธีนี้ก็ไม่ได้ผลแบบไม่ยั้งยั้งยังคงมีคนแอบทิ้งอยู่เรื่อยๆ ผมเดินไปก็คิดไปว่าจะช่วยพี่ป้อมได้อย่างไร ไม่นานเราก็เดินมาถึงบ้านเป้าหมายที่จะมาหาผมกับอาจารย์เอกแบ่งนักศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งพี่ป้อมเดินนำไปบ้านอีกหลังพร้อมอาจารย์เอก ส่วนนักศึกษาที่เหลืออยู่กับผมที่บ้านของ “ป้าสุดใจ” (นามสมมติ) ครั้งนี้เรามาพบกับคุณป้าเป็นครั้งที่ 3 แล้ว ปัญหาที่ทำให้เราต้องมาหาป้าสุดใจซ้ำเพราะคุณป้ามีปัญหาเรื่องการรับประทานยาโรคประจำตัวไม่สม่ำเสมอทำให้ควบคุมอาการของโรคได้ไม่ดี ผมกับนักศึกษายืนรอคุณป้าอยู่ที่รั้วหน้าบ้านพร้อมตะโกนเรียกคุณป้า ไม่นานคุณป้าก็ชะโงกหน้าผ่านประตูเหล็กดัดเพื่อมองว่าใครมายืนอยู่ที่รั้วหน้าบ้าน หลังจากคุณป้าเห็นพวกเราก็เปิดประตูแต่ไม่ทันที่คุณป้าจะก้าวออกมาจากบ้าน “ลูกน้อง” ทั้ง 3 ตัวของคุณป้าก็แย่งกันวิ่งออกมาต้อนรับเราก่อนคุณป้าเสียแล้ว “เตี่ยวป้าเก็บลูกน้องก่อนนะ” ป้าสมใจพูดประโยคนี้เหมือนเช่นทุกครั้งพร้อมเขย่ากล่องอาหารเพื่อให้อุณหภูมิสามตัววิ่งเข้าไปในบ้านแล้วคุณป้าก็ปิดประตูชิ่งไว้ หลังจากเข้ามานั่งที่ชานหน้าบ้าน พวกเราก็ซักถามเรื่องการรับประทานยาพร้อมวัดความดันและตรวจน้ำตาลปลายนิ้วให้กับคุณป้า ระหว่างนั้นเราได้พบกับแขกของคุณป้าซึ่งไม่ใช่ใครที่ไหนแต่เป็น “ป้าสดศรี” (นามสมมติ) พี่สาวของคุณป้าสุดใจนั่นเอง หลังจากได้พูดคุยและทักทายกับคุณป้าสดศรีทำให้ผมคิดว่าเป้าหมายที่จะมาเยี่ยมบ้านป้าสุดใจแต่เพียงคนเดียวมันเปลี่ยนไปแล้ว จึงได้ให้นักศึกษาซักประวัติป้าสดศรีเพิ่มเติม แต่เมื่อซักประวัติได้ไม่นานพวกเราก็พบข้อมูลที่น่าประหลาดใจ เพราะกายใจร่างกายที่แข็งแรง ใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส ท่าทางเดินที่ดูคล่องแคล่วกระฉับกระเฉง คำพูดภาษาไทยปนภาษาอังกฤษที่ฉะฉาน ไม่มีใครเชื่อเลยว่าคุณป้าสดศรีจะมีอายุถึง 79 ปีแล้ว ถ้าผมไม่เห็นบัตรประชาชนของคุณป้าผมก็จะไม่มีวันเชื่ออย่างแน่นอน เพราะจากการประเมินด้วยสายตาหากบอกว่าคุณป้าอายุ 70 ปีก็อาจจะดูอายุมากไปด้วยซ้ำ ระหว่างที่เราได้พูดคุยกับคุณป้าทั้งสองท่านผมจับประเด็นในการดำเนินชีวิตจากคุณป้าสดศรีได้ว่า “เราต้องไม่เครียด ทำจิตใจให้เบิกบานและต้องออกกำลังกาย” ปัจจุบันคุณป้าสดศรีอาศัยอยู่ที่สหรัฐอเมริกามากกว่า 38 ปีแล้ว คุณป้าไม่มีโรคประจำตัวใดๆ สายตายังดีไม่ต้องใส่แว่น ระหว่างที่พวกเรากำลังพูดคุยกันอย่างออกรสออกชาติ พี่ป้อมกับอาจารย์เอกซึ่งเสร็จจากการไปเยี่ยมบ้านอีกหลังก็เดินกลับมาหาพวกเรา ผมสังเกตเห็นในมือของนักศึกษบางคนถือถุงอะไร

บางอย่างที่ก่อนหน้านี้ยังไม่มีจึงขอเปิดดูพบว่าภายในเป็นขนมบราวนี่บรรจุอยู่ถุงละ 1 ชิ้น สอบถามนักศึกษา ได้ความว่าลูกสาวของคุณลุงที่ได้เยี่ยมบ้านทำขายชิ้นละ 10 บาท นอกจากบราวนี่แล้วยังมีขนมเค้กอีกด้วย นี่ คืออีกครั้งที่ผมยังอดประหลาดใจไม่ได้ว่าในชุมชนนี้มีสิ่งที่ยังคงให้พวกเราต้องได้เข้ามาค้นหาเพราะชุมชนแห่งนี้ ไม่มีแม้กระทั่งทางเดินรถยนต์ที่จะเข้าถึง หลังจากรวมตัวกันครบพวกเราก็บอกลาคุณป้าทั้งสองก่อนกลับบ้าน คุณป้าสตรีไม่ลืมที่จะเอาชอคโกแลตของฝากจากสหรัฐอเมริกาออกมาแบ่งให้นักศึกษาทุกคน

หลังจากเดินทางกลับออกมาจากชุมชนพวกเราก็บอกลาพี่ป้อมพร้อมนัดหมายวันที่จะมาลงชุมชนในคราวต่อไป ระหว่างเดินทางกลับมหาวิทยาลัยมันทำให้ผมได้คิดว่าความคิดตอนแรกที่ผมกับนักศึกษาคิดว่าเราจะมาลงชุมชนเพื่อเก็บข้อมูลกรณีศึกษาไปนำเสนอในชั้นเรียนนั้นมันหายออกไปจากสมองผมหมดแล้ว ผมรู้สึกว่าการลงชุมชน 3 ครั้งที่ผ่านมาพวกเราได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกในชุมชนไปโดยปริยาย เราได้เห็น การต่อสู้ของชุมชนชนบทในกลางเมืองหลวง เราได้เห็นกระบวนการของการอยู่ร่วมกันในชุมชน เราได้รับรู้ กระบวนการแก้ปัญหาาร่วมกัน ซึ่งสิ่งต่างๆเหล่านี้มันมีประโยชน์อย่างมากต่อตัวนักศึกษาและตัวผมเองเพราะสามารถนำแนวคิดที่ได้จากชุมชนไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวัน แต่คำถามที่ยังคงวนเวียนอยู่ในหัวผมตอนนี้คือ แล้วชุมชนได้รับในสิ่งที่เราสามารถให้ได้ เต็มกำลังความสามารถของเราแล้วหรือยัง